

Autoři, redaktori, lektori

Monografie *V obecném zájmu* je dílem autorského týmu vedeného Michaelem Wögerbauerem. Jedná se o výstup kolektivního projektu oddělení pro výzkum literární kultury Ústavu pro českou literaturu AV ČR, jehož metodologická východiska byla popsána ve stati Pavla Janáčka *Literary Censorship in Outline. Administrative Control and Regulation of Literary Communication in 19th and 20th Century Czech Culture (Mitteilungen der Gesellschaft für Buchforschung in Österreich* 11, 2009, č. 1, s. 47–54), shrnující prvotní úvahy autorského kolektivu. Teoretický rámec projektu byl poté prohlouben ve výboru *Nebezpečná literatura? Antologie z myšlení o literární cenzuře* (eds. Tomáš Pavliček, Petr Píša, Michael Wögerbauer, Brno, Host 2012), který představil mezinárodní diskusi o cenzuře v humanitních a sociálních vědách probíhající od konce šedesátých let 20. století do současnosti a přinesl i zprávu o dosavadním domácím bádání v oblastech literární a tiskové cenzury.

Rámcové kapitoly napsali členové užšího autorského týmu. Tyto texty byly opakovaně diskutovány a dopracovávány, sblížovány na rovině struktury výkladu a pojmového aparátu. Obdobná diskuse a úpravy probíhaly u textů případových studií, o které byli požádáni externí spolupracovníci – znalci příslušných témat. I tito spoluautoři byli seznámeni s konceptem vznikající kolektivní knihy a s teoretickými východisky podanými v antologii *Nebezpečná literatura?* Nad prvními verzemi případových studií probíhaly skupinové diskuse; redakci výsledných textů provedli autoři rámcových kapitol a vědeckí redaktori.

Texty všech rámcových kapitol četli a připomínkovali specialisté pro konkrétní období, jimiž byli Miroslav Baláščík, Jiří Brabec, Eduard Burget, Petra Čáslavová, Milan Drápala, Jiří Flaišman, Martin Hrdina, Iva Krejčová, Jan Malura, Václav Petrbock, Kateřina Piorecká, Karel Piorecký, Jiří Rambousek, Aleš Zach. Soubor rámcových kapitol kriticky přečetli Jaroslava Janáčková, Pavel Janoušek a Jiřina Šmejkalová. Rámcové kapitoly a většina případových studií procházely věcnou redakcí zahrnující mimo jiné ověření bibliografických údajů a kolace; tuto věcnou redakci provedli Blanka Hemelíková, Markéta Holanová, Veronika Jáchimová, Roman Kanda, Olga Macáková, Jakub Raška a Kateřina Smyčková. Závěrečnou redakci rámcových kapitol

i případových studií a koncepční sjednocení realizovali Petr Píša (části 1–4), Petr Šámal (části 5–8) a Pavel Janáček, pravopisné úpravy citátů a názvů děl v hlavním textu provedl Michal Charypar, jazyková redakce je dílem odpovědné redaktorky Štěpánky Paškové za spolupráce Markéty Holanové a Miroslava Štochla. Rejstřík sestavila Vendula Trnková.

Případné vícečetné autorství rámcových kapitol uvádíme v obsahu knihy (vyjma členů redakčního týmu se jednalo o Claire Mádlovou a Volkera Mohna). První verze rámcové kapitoly pro období 1810–1848 byla společným dílem Petra Píši a Lenky Kusákové. Formou infoboxů se na rámcových kapitolách kromě redaktorů podíleli i další autoři, konkrétně Ivona Bergmann („Internetové diskuse o zákazu *Mein Kampf*“), Veronika Jáchimová („Jak byl za okupace zakazován Karel Čapek“), Ina Píšová („Kontrola literární práce v rámci komunistické strany“) a Jiří Rambousek („Pod maskou braku: ilegální *Detektivky*“). Obrazové materiály vybíral autorský tým, souhlasy s reprodukcí a skenování ilustrací v tiskové kvalitě zajistil Stefan Segi, závěrečné shrnutí pro překlad do angličtiny redigoval Roman Kanda.

Psaní citátů a názvů děl

Specifickým problémem byla textová příprava citovaných pramenů, odborné a další literatury, a to především vzhledem k jejich značné rozmanitosti (archivní zdroje, rukopisy, korespondence, vědecká, literární a politická publicistika, edice pramenů různého typu včetně umělecké literatury, databáze, internetové zdroje atd.) a k dlouhému časovému rozpětí (18.–21. století), v němž citované texty vznikaly a v případě pozdějších edicí též podléhaly různým redakčním přístupům. V citátech proto mimo opravy zjevných jazykových chyb provádíme pouze běžné pravopisné úpravy a průběžně sjednocujeme rozdílné psaní některých jevů ve prospěch vývojově progresivních tvarů. Přihlížíme přitom k aktuálnímu znění *Pravidel českého pravopisu, Internetové jazykové příručky Ústavu pro jazyk český AV ČR* a k současnému úzu v ediční přípravě literatury a dalších textových pramenů. Ten pro literární a historické dokumenty vymezují zejména příručka *Editor a text. Úvod do praktické textologie* (Praha, Československý spisovatel 1971) a publikace Ivana Šťovíčka a kolektivu *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti. Příprava vědeckých edic dokumentů*

ze 16.–20. století pro potřeby historiografie (Praha, Archivní správa Ministerstva vnitra ČR 2002). V úvahu jsme vzali též doporučení Josefa Vintra v práci *Zásady transkripce českých textů z barokní doby* (*Listy filologické* 121, 1998, č. 3/4, s. 341–346).

Pravopisné znění citátů zejména z 18. a 19. století a rovněž podobu názvů textů, pokud nejsou součástí bibliografických údajů v poznámkách pod čarou, přizpůsobujeme současnému pravopisu. Transkribujeme tedy v příslušných případech *g* na *j*, *n* na *í*, *ss* na *š*, *n* na *v*, *au* na *ou*, skupiny *cy*, *sy*, *zy* na *ci*, *si*, *zi*. Největší počet změn provádíme na úrovni morfematiky konkrétních lexémů. Podle dnešních pravidel opravujeme psaní předpon a předložek *s(e)*, *z(e)* ve výrazech jako *s jedné*, *s druhé* → *z jedné*, *z druhé*; *se stanoviska* → *ze stanoviska*; *se stěny* → *ze stěny*; *se stránky/strany* → *ze stránky/strany*; *se stromu* → *ze stromu*; *sesmutněl* → *zesmutněl*; *sezlátnou* → *zezlátnou*; *skonfiskovat* → *zkonfiskovat*; *spůsob* → *způsob*; *strátu* → *ztrátu*; *stropit* → *ztropit*; *súčtujem* → *zúčtujem*. V nutných případech zavádíme předponu *vz-* (*zmáhá* → *vzmáhá*, ve smyslu růstu či intenzifikace nějakého procesu; *zpomínka* → *vzpomínka*). V souladu s dnešním pravopisem upravujeme psaní konsonantických skupin, jež jsou pozůstatkem starších vývojových fází jazyka, např. *cnosti* → *ctnosti*; *předce* → *přece*; přípona *-tedlný* → *-telný* (*smrtedlně*, *nesmrtedlnou* → *smrtelně*, *nesmrtnou*; *spasitedlnou* → *spasitelnou*) atp. V podobném duchu zjednodušujeme dvojité konsonanty ve slovech *cenníky* → *ceníky*; *denník* → *deník*; *vyssávajíc* → *vysávajíc*. V textech z 19. století rozlišujeme psaní slov *podat/poddat*, v dobovém úzu jednotné. Vokálovou kvantitu ve slovech domácího původu obvykle ponecháváme i s kolísáním, k její úpravě přistupujeme pouze tehdy, pokud pro ni nenacházíme systémové zdůvodnění a oporu v soudobých slovníkových příručkách (*udalost/událost* → *událost*). Starší podobu zájmena *nejaké* měníme na *nějaké*. Ojedinele upravujeme psaní *i/y* po obojetné souhláске (*pytvání* → *pitvání*) nebo souhláskovou kvalitu (*prasátský* → *prasácký*). Rušíme měkčení v příponě substantiv podle vzoru *kost* (*hanebnost* → *hanebnost*; *pozornost* → *pozornost*; *spokojenost* → *spokojenost*; *společnost* → *společnost*); naopak ojedinele tvar *obět* upravujeme na *oběť*. Rovněž odstraňujeme zastaralé koncokvové *-v* v genitivu plurálu maskulin jako *dnův*, *kacífův*, *nábojův*, *orgánův*, *románův*, *židův* a píšeme *dnů*, *kacífů*, *nábojů*, *orgánů*, *románů*, *židů*.

Psaní slov cizího původu normalizujeme. Nejčastěji měníme kmenový konsonant *s* na *z* ve slovech jako *buržoasií* → *buržoazii*; *sensor*, *censura*, *censurní* → *cenzor*, *cenzura*, *cenurní*; *diecési* → *diecézi*; *esoterickému* → *ezoterickému*; *fantasii* → *fantazii*; *fašisace* → *fašizace*; *gymnasia* → *gymnázia*; *illu-*

luzorní; *inseriraty* → *inzeráty*; *krise* → *krize*; *kritisovati* → *kritizovati*; *musea* → *muzea*; *opposiční* → *opoziční*; *organisacemi* → *organizacemi*; *poesii* → *poezii*; *reservou* – *rezervou*; *revise* → *revize*; *sensaci* → *senzací* a zjednodušujeme zdvojený konsonant (*illu-sorní* → *iluzorní*; *komissara* → *komisara*; *koncesse* → *koncese*; *novellistika* → *novelistika*; *opposiční* → *opoziční*; *process* → *proces*). V příslušných tvarech upravujeme kvantitu kmenového vokálu, kterou obvykle prodlužujeme (*armad* → *armád*; *demonickou* → *démonickou*; *forum*, *subforum* → *fórum*, *subfórum*; *gymnasia* → *gymnázia*; *Paria* → *pária*; *privatní* → *privátní*; *proze* → *proze*; *roman* → *román*; *system* → *systém*), nebo v ojedinelých případech krátíme (*literátúra* → *literatura*; *praeventivní* → *preventivní*). Ojedinele doplňujeme jotaci kvůli výslovnosti (*ideí* → *idejí*), rušíme archaickou spirantu (*ethické* → *etické*), upravujeme psaní *i/y* po tvrdé souhláске v cizím jménu osoby (*Ferdynand* → *Ferdinand*) nebo upravujeme kvalitu souhlásky (*chifrou* → *šifrou*).

Na úrovni hranice slov zavádíme na místě původních dvojslovných spojení podle dnešní normy lexikální spřežky jako *avšak*, *kdekdo*, *kšlaku*, *kvečeru*, *mimoto*, *nadto*, *najevo*, *například*, *ovšemže* (← *ovšem*, *že*), *přestože* (← *přes to*, *že*), *přítom*, *takzvaný*, (*jsou*) *tytam*, *vpravdě*, *vpřed*, *vsкрыtu*, *zdaleka*, *zřídka*ky. Jako jedno slovo také přepisujeme tvar *pravdy milovnost* a název textu *Na ostro i na slepo* upravujeme na tvar *Naostro i naslepo*. Naopak oddělujeme jako samostatná grafická slova těsně připojené kondicionální příklady, a to buď mezerou (tvar *by*), nebo spojovníkem (podmiňovací *-li*), a spíše ojedinele tvary *byťby*, *kteřížbykoliv*, *odevšech*, *takyliby*, *zdažby* přepisujeme jako *byť by*, *kteříž by koliv*, *ode všech*, *taky-li by*, *zdaž by*. Tvar *především jiným* upravujeme vzhledem ke kontextu na *především jiným*.

Normalizujeme psaní velkých a malých písmen. V nevelkém počtu případů zavádíme majuskuli v místních názvech či v názvech textů a periodik, ojedinele majuskuli rušíme (*Táborů* → *táborů*, ve smyslu táboritů). Psaní slova *Žid/žid* v citátech zachováváme podle původní podoby (v autorském výkladu preferujeme podobu s velkým písmenem, jestliže není zcela zřejmé, že jde o označení příslušníka náboženského vyznání); psaní pojmenování *království České* upravujeme na *Království české*. Odstraňujeme majuskuli v incipitech citovaných veršů, pokud nestojí na počátku věty.

Ve snaze co nejméně zasahovat do fonetické podoby textů nevyrovnáváme kolísající tvary infinitivů s příponami *-t/-ti/-ci*. V souladu s tím ponecháváme též ojedinele infinitivní tvar *musit'*, kde příponu *-t'* chápeme jako staženou formu archaické knižní přípony *-ti*. Interpunkci upravujeme v případech, kdy je to nezbytné pro srozumitelnost textu nebo

kdy původní výskyt či absence čárky zřetelně koliduje s dnešní normou. Rušíme ojedinělý vykřičník či otazník uprostřed věty, charakteristický zejména pro texty z 19. století.

Po grafické stránce v citovaném textu sjednocujeme především různé psaní uvozovek a pomlček. Pokud není ve specifických případech určeno jinak, veškerý v citátech zvýrazněný text (kurzivou, proložením, podtržením apod.) přepisujeme tučně, názvy textů a periodik píšeme kurzivou a neohraničujeme je uvozovkami. Výrazy, které nejsou součástí citátu (výpustky, poznámky autora studie), uvádíme v hranatých závorkách. Rozdílné psaní běžných zkratk jako *atd./a t. d., tj./t. j., tzn./t. zn.* sjednocujeme ve prospěch dnes obvyklého tvaru; ojedinělou podobu zkratky a *p.* modernizujeme na tvar *apod.*

Cizojazyčné citáty kromě slovenských překládáme do češtiny. Pouze v případě nepublikovaných textů uvádíme zároveň i jejich originální znění v poznámce pod čarou. Opravujeme zde jen zjevné chyby a sjednocujeme zvýraznění v textu. Porušené názvy textů z cenzurních seznamů, jejichž fyzickou podobu nebylo možné dohledat a/nebo které nebyly v důsledku cenzurního zákazu publikovány, opravujeme a modernizujeme podle nejpravděpodobnějšího znění. V celém textu knihy jsme čelili obtížím spojeným s psaním velkých písmen u názvů historických institucí (často se jedná o neoficiální, ex post dodané nebo překladové názvy, názvy uváděné nejednotně v dobových textech apod.). Zde jsme se vedle *Pravidel českého pravopisu* řídili především publikací Zdeňky Hledíkové, Jana Janáka a Jana Dobeše *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost* (Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2005). Jména osob sjednocujeme na základě *Lexikonu české literatury*, díl 1–4 (Praha, Academia 1985–2008), případně podle standardních historických příruček pro daná období; křestní jména rozepisujeme při prvním výskytu v každé rámcové kapitole či případové studii.

Při práci na jednotlivých kapitolách knihy byly využity zdroje infrastruktury Česká literární bibliografie (<http://clb.ucl.cas.cz>), zejména data z Retrospektivní bibliografie české literatury 1775–1945, z bibliografických databází Česká literární věda (1945–2015) a z biografické databáze České literární osobnosti. Stejně zdroje byly využity při redigování knihy.

Úvodní motto citujeme podle dvojjazyčného vydání textů Boba Dylana *Lyrics – Texty 1962–2001*, přel. Gita Zbavitelová, Michal Bystrov, Praha, Kalich 2005, s. 192–195, zde s. 194.

Pro frontispis sv. I byla použita rytina vatikánského indexu zakázaných titulů *Index Librorum Prohibitorum SSmi D.N. Benedicti XIV. Pontificis Maximi Iussu Recognitus, atque editus*, Romae, ex Typo-

graphia Rev. Camerae Apostolicae 1758, na frontispisu sv. II reprodukuje úryvek cenzurované básně Františka Halase *Zpěv úzkosti ze strojopisu antologie Kamilla Reslera K poctě zbraň praporu!*. Strojopis se nachází ve fondu Kamill Resler, uložení v LA PNP.

Poznámkový aparát

Poznámky pod čarou slouží převážně k odkazování na odbornou literaturu i prameny, pouze výjimečně ke komentování či doplnění hlavního výkladu. V případě druhé a další citace uvádíme bibliografický záznam ve zkráceném znění. Poznámkový aparát každé rámcové kapitoly či případové studie je přitom pojímán jako samostatný celek, takže první, plnou citaci lze nalézt vždy v rámci příslušné kapitoly či případové studie. Práci s citovanou odbornou literaturou, prameny i opakovaně citovanou beletrií napomáhá dále Seznam literatury.

V bibliografických údajích se pokud možno neuchylujeme k textovým úpravám, názvy textů z doby před pravopisnými reformami provedenými v polovině 19. století transliterujeme podle dnešního úzu (nahrazujeme tedy *gegj* → *její*, *weliký* → *veliký* apod.). V bibliografických záznamech textů publikovaných v periodikách uvádíme denní data pouze u deníků nebo v případech, kdy je okamžik vydání důležitý z hlediska výkladu. Neupozorňujeme na druhé a další vydání knihy, opět vyjma případů, kdy jde o skutečnosti relevantní pro téma cenzury (např. po konfiskaci 2., opravené vydání).

Publikace přípravných studií

Přípravné verze některých zde uveřejněných textů byly již dříve publikovány. Pro účely přítomné monografie prošly všechny tyto texty výraznými úpravami a dopracováním. Jedná se o následující texty: – Michal Charypar: „Zákonem proti vládě. Občanská neposlušnost Jakuba Arbesa“, *Dějiny a současnost* 33, 2011, č. 9, s. 34–36.

– Tomáš Pavlíček: „Literatura okraje na hraně zákona. Ke sporu o ‚brak a obscenitu‘ (nejen) za první republiky“, in Lenka Jugmannová (ed.): *Česká literatura rozhraní a okraje. IV. kongres světové literárněvědné bohemistiky Jiná česká literatura (?)*, Praha, Ústav pro českou literaturu AV ČR – Akropolis 2010, s. 547–556.

– Tomáš Pavlíček: „V zájmu obecné mravnosti. Erotika, literatura a cenzura 1918–1939“, *Dějiny a současnost* 33, 2011, č. 9, s. 37–39.

– Petr Piša: „Tento velký mystifikátor i tentokrát použil podvodu! Cenzurní aspekty Hankovy vydavatelské činnosti“, in Václav Čermák, Marcel Černý, Karolína Skwarska (eds.): *Václav Hanka*, Praha, Slovanský ústav – Euroslavica 2015, v tisku.

– Magdaléna Pokorná: „Ty jsi z opětné zas dřímou-

- ty Čechů mysl vzkřísil v krušné době! Publikační možnosti a limity v polovině 19. století", *Časopis Matice moravské* 129, 2010. Supplementum 2, s. 131–137.
- Magdaléna Pokorná: *Milován a sledován. Český spisovatel Prokop Chocholoušek 1819–1864*, Praha, Práh – Archiv AV ČR 2001.
 - Magdaléna Pokorná: „Žižkova smrt – letmo na jevišti, léta v policejní režii“, in Jaroslav Vyčichlo, Viktor Viktora (eds.): *Jeden jazyk naše heslo bud'*, sv. 3, *Divadlo národního obrození a jeho souvislosti*, Radnice – Plzeň, Spolek divadelních ochotníků v Radnicích – Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje 2005, s. 99–106.
 - Petr Šámal: „Jak se stát socialistickým realistou: přepracované vydání sebe sama“, *Česká literatura* 57, 2009, č. 2, s. 172–195.
 - Petr Šámal: „V duchu potřeb strany..! Komunistická strana Československa a (literární) cenzura“, in Jan Kalous, Jiří Kocian (eds.): *Český a slovenský komunismus (1921–2011)*, Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR – Ústav pro studium totalitních režimů 2012, s. 232–238.
 - Lucie Uhlíková: „Pravé perly písňové: edice českých lidových písní a rakouská cenzura“, in Iréna Příbylová, Lucie Uhlíková (eds.): *Od folkloru k world music. Hudba a bariéry*, Náměšť nad Oslavou, Městské kulturní středisko 2012, s. 18–27.
 - Michael Wögerbauer: „Romány ‚o ničem‘: Pražská spisovatelka Anna Sagarová (1729–1805) a její ženská poetika románu (1771, 1774)“, in Jaroslav Lorman, Daniela Tinková (eds.): *Post tenebras spero lucem. Duchovní tvář českého a moravského osvícenství*, Praha, Casablanca 2008, s. 393–406.
 - Michael Wögerbauer: „Popularizing Knowledge, Censoring Opinion? The Access to Print in the Bohemian Lands (1770–1815)“, *Jewish Culture and History* 13, 2012, č. 2/3, s. 203–219.
 - Michael Wögerbauer: „Welche Grenzen braucht das Buch? Die Regulierung des Buchwesens als Mittel der Selbstkonstruktion der Habsburgermonarchie (1750–1790)“, *Cornova* 3, 2013, č. 2, s. 11–29.
 - Michelle Woods: *Censoring Translation. Censorship, Theatre and the Politics of Translation*, New York, Continuum 2012.

M. W., P. P., P. Š., M. Ch., P. J.